

تلخیص الانشا

اثر :

اسکی زغرہ مفتی و جماعت اسلامیہ ریسی

حسین راجی

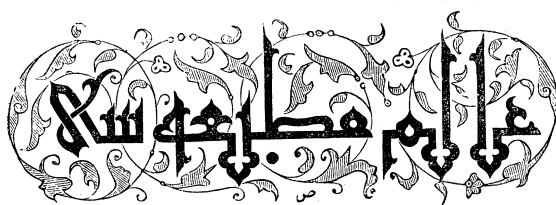
معارف نظارت جلیلہ سنک ۶۲۴ نومرولی و فی ۲ شعبان سنہ ۳۱۵
تاریخی رخصتنامہ سی حازدر

استانبول

عالم مطبعہ سی — احمد احسان و شرکاسی

۱۳۱۳

بسم الله حامداً ومصلياً

جناب رب ذو الجلال ، بادشاه عمیم النوال شوکتلو ،
قدرتلو ولی النعمت ولی النعمت علیمان السلطان الغازی
«فی عبد الحمید» → خان ثانی ایدہ اللہ بتأییدات الصمدانی
افندیز حضر تلیخی مادام الموان اریکه پیرای شوکت و شان
بیورسون آمین .

عصر ہمایونلری بدایع مخترعات وفنون ومحاسن ترقیات
کونا کون ایله مالی بر دور معالی اولدیغی جهتله سایه فیضوایه
حضرت ظل الہیلرندہ یتشمس اولان ارباب هنر و فضیلت
دلخواہ شہریاریلرینہ موافق بر صورتہ اقسام معارفک بین
الاهالی تعمیم وترقیسہ بذل مقدور وسعی مشکور ایله ذات
عالیٰ خلافتناہیلرینہ استیجاب دعوات خیرہ ایلورلر .
بوعید داعی احقرلری «روم ایلی شرقی» ابالت مختارہ شاہانہ -
لرینک «اسکی زغرہ» قصبہ سندہ من غیر لیاقہ مفتیلک ، ومکتب
رشہ بمعلم اوللکی خدمت مقفخرہ سیلہ مباہی بر عبدشا کرا لانا معلری
بولندیغ اجلدن مکتب مزبور منتهی شاگردانہ تعلیم وتدریس
ایلدیکم کتابت و انشا ، فنلرینہ دار قواعد واصولی جامع

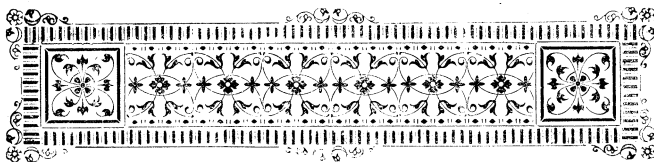
ورشدیه طلبه سینه نافع بر کتاب الدہ ایدہ میہ رک فن مذکورہ
متعلق مسائل شہوندن بوندن اقتباس و کتب عربیہ دن انتخاب
ایدرک ترتیب ایدیلان درس مسودہ لرینی شا کردانہ یازدیروب
تدریس ایتیمکده ایدم ، درکار اولان شہومشکلاتی دفع ایتک
وبرده انتخاب کردم اولان قواعد پارچہ لرینی ضیاعدن صیانت
ایتمک املیلہ و بعض فوائد ضمیمہ آنلری بر مجموعہ شکنہ قویہ رق
واسخی « تلخیص الانشا » تسمیہ ایدرک شو اثر ناجیزانہ میدانہ
کتورلمشدر .

مقصد کترانہم ایسہ اثر مزبورک طبع و نشری تجویز
بیورلدینی صورتہ شا کردانی استنساخ مشکلاتدن خلاص
ایدرک تحصیل لرینی تسہیل ایتک و بواسیلہ ایلہ فریضہ ذمت
عبودیتمز اولان دعوات خیریت آیات حضرت خلافتناہیلرینک
دخی تکرارینہ بر واسطہ اولمقدر . و من اللہ التوفیق ، وهو
حسبی ونعم الرقیق .

« غرقہ ہرم و خطا خیر دعا محتاجی »

« مصطفی زارہ مہم زارہ مسین راجی »

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم انشا — معانی مقتضیهی قوالب مرغوبه یه افراغ ،
وارباب قلم زردنده مستحس عبارات ایله افاده مرام ایتمهك قواعد
واصولی بیلدیرن بر علمدر . علم مذکور علوم ادبیهك بر قسم
اهمی و بلسكه علم ادبك بسلیوب بتشدیردیكى بر محصول اتمی اولمغله
علم مزبورك اقسام سائرهمی بونك اساس واركانی منزله سنده در .
اركان مذکوره دخی لغت ، صرف ، اشتقاق ، نحو ، املا ،
بلاغت ، عروض ، قوافی ، فنلرندن عبارتدر . بونلر علم انشانك
تخصیصه آلت و علوم شرعیه و فنون عقلیه و سیر ، و قصص
وامثال و سائر اكمال و اعتلاسنه مدار و عائددر . بناءً علیه علم
انشا طالبلرینه اولسا لساننه مخصوص ادبیات مذکورده ایله برابر
فنون متداولیه و برارده تواریح و محاضراته و ادبای عظامك آثار
برکزیده لرینه کسب و قوف ایدرك سرمایه و بضاعه تدارك ایتلیدر .
کاتب و منشی نقدر متفنین اولورسه آثار قلمیه سی او نسبتده
پارلاق و مقبول اولور .

علوم ادبیه دن لغت ، صرف ، نحو . اشتقاق ، املا ،
 فنلرینک تحصیلنه « قواعد عثمانیه » نام اثر جلیل ومعانی و بیان
 و بدیع علملرینک اکتسابنه ده « بلاغت عثمانیه » و « مجامع الادب »
 و امثالی مجله لر کافی اولمغله برابر — بورساله دخی « اصول وفنون
 انشایی » ایکی مقاله ده و محسنات کلامیه یی بر خاتمه ده و شعر
 و تفرعاتی ده بر لاحقده ده بیان ایلیه جکدر . « ومن الله التوفیق »

مقاله اولی

اصول انشا

اصول انشا — کلمه و کلامه متعلق موادی شامل « بر مقدمه »
 ایله اوچ فصلی مشتملدر .

۱ کلمه — یالکیز بر معنایه موضوع اولان لفظدر . کاغد ،
 بیاض ، یازمق ، کبی .

۲ لفظ — کیفیت مخصوصه ایله آغز دن چیقمق شانندن
 اولان سسدر . اکر لفظ مذکور معنالی ایسه ا کالفظ موضوع
 دکل ایسه لفظ مهمل دینور . کتاب ، متاب کبی . کتاب لفظی
 معنالی اولمغله لفظ موضوع ، متاب ایسه معنایز بولمغله لفظ
 مهملدر .

۳ وضع — بر لفظی بر معنایه بروجمله تخصیصدر که اولفظ

اطلاق ويا احساس اولند قدہ آندن اومعنا منفهم اوله ؛ مثلاً
يازمق دینلده آندن یازی یازمه معناسی و یازمق ایشی اکلاشیلور.
اگر برکله خصوصی بروضه ایله معین برشیئه دلالت ایدرسه
اکا اسم خاص و علم اطلاق اولنور . موسی مصر ، نیل ، کبی .
واکر عمومی ملاحظه ایله برجنسک و یا نوعک افرادینه شمولی
بولنور صورتده تعیین قلنمش ایسه اکاده اسم عام واسم جنس
دیرلر . انسان ، قویون ، آغاج کبی .

اگر ایکی کله آریجه وضع ایله بر معنایه موضوع بولنورسه
وایکی لفظه « مترادفان » دینلور . محبت ، مودت ، برادر ،
دادر . ایشیق ، آیدینلق کبی . واکر برقاج کله بویله بر معنایه
وضع اولنمشلر ایسه آندده « الفضاظ مترادفه » تعبیر اولنور .
معاینه ، مشاهده ، رؤیت ، بصارت ، وقلم ، کلک ، خامه ،
وزبون ، لاغر ، آریق کبی .

اگر برکله برقاج معنایه موضوع اولوب اومعنا لک هر برینه
وضع اولیله دلالت ایدرسه اولفظه معاینیک هر برینه تسبیله مجمل
و مجموعه نظرله لفظ مشترک دینور . بیتیمک ، صورمق ،
کوز ، یعنی چیچک لفظلری کبی . بیتیمک هم یردن چیچوب
بیومک و همده توکنمکه ، صورمق هم اتمک و هم سوال اتمکه . کوز
لفظی ده هم الت رؤیت اولان عضوه و همده صوقا یناغنه
وترازو کفه سنه و چکمهجه وقونسول بولملرینه دینور و کذا یمنی
کله سی باشه اورتیلان بویالی بزه و همده برنوع ایاق قابنه . و چیچک

لفظی ده نباتات و اغاج چپچک کرینه و همده بر نوع قرحه یه اطلاق اولنور .

اگر بر لفظ وضع اولندن مهجور اوله رق مناسبی آخر بر معنایه دلالت ایدرسه اولفظه منقول دیر لر . دنک ، بغدادی ، میمونجی ، دوئم لفظلری کبی .

واکر الفاظک نقلی اوله بر مناسبت و علاقیه مبنی دکلسه اواسمه مرتجل دینور . تیمور طورسون ، ارسلان کبی که تیمور معهود معدنه و طورسون طور مق مصدرندن امر غائبه و ارسلان دخی معروف یریتیجی حیوانه موضوع ایکن اوچیده علم شخص اولمشدر .

۴ کلام — مخاطبه فائده تامه حاصل اوله جق صورته بینلرنده اسناد بولنان ایکی کله پی متضمن اولان سوزدر . رضا کلدی ، ضیا کاتبدر ، درسه چالیش جمله لری کبی .

۵ اسناد — مخاطبه فائده تامه حاصل اولوب کلام آخره منتظر اولیه جق صورته جزئیندن برنی آخره نسبت ایتکدر .

۶ کلام — ایکی قسمدر که برینه اخباری و پا خبر دیکرینه انشائی و انشا دینور .

۷ کلام اخباری — مدلولی اولان نسبتک خارجه مطابق و یا غیر مطابق اوله جفی بر نسبتی بولنان کلامدر . رضا عاقدیر ، رضا چالیشه یور ، کبی .

کلام اخباری ده صدق و کذبه محتمل اولغله یا صادق

و یا کاذب اولور . شویله که : ا کر نسبت خارجه یه مطابق ایسه « کلام صادق » مطابق د کلمه کلام کاذب اولور . ایکی دردک یار یسیدر ، اوچ دردن یو کدر کی که اولکی صادق ایکنجی کاذبدر . کلام اخباریدن متکلمک مقصدی یابر حکمی و یا خود کند و سنک بر حکمه عالم اولدیغنی اعلام و افاده اتمکدر که اولکی یه « فائده خبر » ایکنجی یه « لازم فائده خبر » اطلاق اولنور .

۸ کلام انشا — صدق و کذب احتمالی و خارجه نسبتی اولمیان کلامدر . مکتبه کیده یور میسین ؟ درسه چالیش کی .
 ۹ کلام انشائی — یاطبی یاغیر طبی در . انشاء طابی — آخردن برشی ایستمک معناسنی متضمن اولان جمله لر در که امر نهی . تمی ، استفهام ، ندا ، صیغه لرندن عبارتدر .

انشاء غیر طابی — خارجه موجود اولمیان بر معنایی ایقاع و ایجاد اتمکدر . بوکا انشاء ایقاعی دخی دینور . بونلرده ترجی ، تعجب ، مدح ، ذم صیغه لر یله انشا معناسنه نقل اولنان صیغ عقوددر .

۱۰ انشاء طابی — ا کر ذهننده بر مقصدک حصولی مطلوب ایسه ا کا استفهام « دیرلر » . افندی کاتمیدر کی واکر خارجه بر مقصد وایشک حصولی و یا خود ترکی مطلوب ایسه ا کا امر و نهی دیرلر . پدر افندی به سویله بیورسونلر ؛ ایلاق او طورمه درس قالمسون . جمله لری کی .

۱۱ امر و نهی — متکلمک علی وجه الاستعلا مادونندن

برایشك ایشانمسنی ویا ایشانممامسنی، طلب ایتمیدر . نته کیم بر
افندینك خدمتکارینه : « هایدی طورمه سایسه سویله آتی
حاضرلسون اكسك كدیک باقسون دیمسی کبی که طورمه نهی
حاضر سویله امرحاضر حاضرلسون امرغائب باقسون نهی غائب
اولمشدر . بوامر ونهی صیغه لری بعضاً علی طریق التضرع طاب
ایچون اولورلر . بوکا نیاز ودعا دینور متکلمك کندیسندن
بیوک مرحمتکار برذاته : لطف ایدیکز قولکزی مأیوس
بیورمیکز وکذا « الهی مرحمت بیور قولکی نامرده محتاج ائمه
دیمسی کبی . » بعضاً ده متکلمك اقرانندن برشی طابی ایچون
قوللانیلوب التماس وتوصیه دیرلر . نته کیم احبابدن برینه : برادر
یاربن تشریف ایدیکزده کوریشهلم ، کتابی اونوتمه ، درس
قلمسون ، دینلدیکی کبی .

۱۲ تمی — آرزو ایتك معناسنه درکه تورکجه ده : نولیدی ،
نولسه ، باری ، وفارسیدن کاشکی مخففی کشکه لفظلری مستعملدر .
کشکه مکتبی ترك ایتیمدم ، باری اوچنجی سنه نی اکال ایدیدم .
کبی .

« تمی ده متمنا و آرزو اولنان شی اکثریا محال وغیر ممکن
اولور . اختیار بر آدمك : نولیدی بنده چوجق اولوب سزك
کبی او قوسیدیم . دیمسی کبی . بعضاً ده ممکن اولوب انحق
حصولی مأمول ومنتظر اولماز . مثلاً بر فقیرك نوله بر دینه
بولسمده محله ده منتظم بر مکتب یادرسم دیمسی کبی » بوصورنده

متمنالك حصولی مأمول اولورسه تمنی ترجیه منقلب اولور .
 پدر افندی برالتون ویرسده شوکتانی آلم . دینلمسی کی .
 ۱۳ استفهام — اوکرنک ایچون صورمقدر واداتی
 « می » حرفیدر وداثما مسئول عنه الحاق ایدیور . افندی
 کلیدی ؟ ناظر می کلدی ، شمندو فرامی کلدی ، بو کونمی
 کلدیور ، کلور میسین ، کله میمی ، کی .

کذلک کیم ، نه ، قاج ، هانی ، هانکی ، نه زمان ، لفظلریده
 استفهامه موضوعدر . کیم بر شخصدن ، نه بر شیدن ، قاج بر
 عدددن ، هانی مکاندن هانکی بر شیده متشارك اولنلرک تمیز
 و تعیینندن ، نه زمان وقتدن سؤال ایچوندرلر . کیم کلدی ،
 نه سوبلیدی ، قاج آلتونمش ، هانی بو مکتبک خواهجه سی ،
 هانکی افندیلر شهادتنامه آلهجق ، نه زمان درس باشلنهجق
 کی . فضولی نک شوییتی ده بر مثالدر { اویله سرمستم که ادراک
 ایتمزم دنیا ندر ، من کیمم ساقی اولان کیمدر می صہباند . {
 قاجن ، هاجن وقنی وقنی ، تعبیرلرینی ادبای حاضرہ قابا تعبیر
 دیو شمدی استعمالدن مهجور براقشالردر فضولینک { قنی
 بتدر بیلیمزم آرامی غارت قیلان { ، مصراعنده کی قنی وکانی
 مرحومک { قچن آدم اوله جقسین سویله . { مصراعنده کی
 قچن لفظلری کی . ادات استفهام بعضا ماضی منفی به لاحق
 اولوب مخاطبی نادم وپشیمان اتمک معنای قصد اولنور . وبونره
 تنذیم دینور . درسه کیتمدکی ؟ کی وبعضا مضارع منفی به

لاحق اولوب تخصیض و اغراض معناسی قصد اولنور . قبوسی اوکندن کچن بر دوستنه تشریف ایتزمیسکنز . دینلدیکی کبی . تکلیفه نه حاجت کلمسیسکنز دیمکدر . تحقیر ایچونده اولور . بوکیم کبی تهدید ایچونده کلور سن کیم اوله یورسین . کبی .

۱۴ ندا — حرف ندا ایله مخاطبک توجه و اقبالنی طلب ایتمکدر ، هی چوجق کبی که سنی چاغیرایورم بکا باق دیمکدر . کلامک اولنده بولان « آ ، ای ، هی ادا تیری ندایه موضوعدر آ بکم ، ای افدم کبی . ندا بعضاً ترحم و شفقت ایچون اولور . آزووالی ، آیچاره کبی بعضاً ده خطابه صلاحیتی اولمیان شیلره ندا اولنور و تحسیر و تحیر و تأسف معنالی قصد اولنور . بو صورتلرده دخی ندا انشاء ایقاعی قیلندن اولور .

ای باد سبا سویله دلك یاره حالی
شرح ایت نیازنامه حسرت . مآلی

کبی .

انشاء غیر طلبی

۱۵ ترجی — اومق معناسنه اولوب حصولی قطعی اولمیان برامر مرغوبه منتظر اولمقدرد ترجی ده : اومارمکه . مأمولکه . اوله که . شایدکه ، احتمالکه لفظلری استعمال اولنور . و بعضاً ده انشاء الله ترکیبی قولانیلور . درسه چالیش انشاء الله آدم اولور-ین کبی .

« ترقب وانتظار اولنان شی اکر قورقیلی ویاخوشنلیلمیان
برشی ایسه اکا « اشفاق » تسمیه اولنور . مثلاً « درسه
چالیشمیورسین اما قورقارم یارین تکدیر اولنورسین » خوفم
بودر شودیوار بقتہ ییقیلور دینلدیکی کبی :

کلی دیبا کیدک اما قورقارم آزار ایدر ،
نازنینم سایه خار کل دیبا سنی

اشفاق دخی ترجی کبی انشاء ایقاعی قییلندن اولوب
ایکسیده مستقبله مخصوصدر . انجق تمنی بروحه بالا انشاء
طلبی نوعندن اوله رق ماضی ومستقبله جاریدر . ماضی ایچون
فعل التزامینک روایت وحکایت فعللری ومستقبل ایچون فعل
الزامی شرطی قوللانیلور . نته کیم « کشکه و قتیله درسه
چالیشیدم . یاخود چالیشه ایمشم ، کشکه چوجق اولسه مده
دها اوقوسم دینور .

۱۶ تعجب — وقوعی استبعاد اولنان بر امر غریبه
وقوفله اظهار حیرتدر . بو مقامده تعجب ، نه عجائب ویاخود
عجائب قوللانیلور . جهانتک اولقدر آجی میوه لری طامش
ایکن نه عجائب تحصیل معارفه هوس ایدمه میورسین فقره می کبی .
۱۷ مدح ، ذم — مدح مقامنده نه کوزل ، نه ایو و ذم
صورتنده نایا ، نه چیرکین لفظلری مستعملدر بعضاً اشعارده
مدح صورتنده « بارک الله ، حبذا نعمذا ، لو حش الله ترکیب

عربیلری وفارسیدن زهی لفظی قولانیلور . « نته کیم شو :

بارک الله زهی همت ارباب کرم ،
ایتدیلر زغره یه بر مکتب والابنیاد

ایله :

حبذا منبع علم و هنر و دار فیوض ،
لوحش الله زهی کاخچه رشد و شاد

بیتلری کی .

۱۸ جمله خبریه دن بعضاً اعلام و اخبار قصد اولنمیوب
دیگر اغراض مخصوصه مطلوب اولور . مثلاً علمه ترغیب
ایچون (بیلنلره بیلیمیانلر بردکلدور . و تعجب مقامنده « شاشارم
سنک عقلنه » و اظهار عجز ایچون « اختیار اولدم استراحتنه
محتاجم . و قدومنه منتظر بولنان بر ذات حقنده حضاردن برینه
فلان افندی کلدی » دینلمسی کی و کذلک بازارلق کسمنده
آلدم صاندم و هبه ده : باغش لادم و اجرای شهادتده شاهدلرک
شهادت ایدرم سوزلری کی . قسم ، معاذ الله ، سبحان الله ،
اللهه صیغندق ، چوق شکر سويندک ترکیلری هپ انشاء ایقاعی
قبیلندندر .

بالله نه خوش یرده یاپیلیمش یقیقلاسی

کی .

نغمه

اسناد — یا حقیقی ، و یا مجازیدر . اسناد حقیقی فعلی کنندی
فاعلی و ایشلیاننه نسبت ایتکدر جمال یازدی ، جلال او قودی
کبی .

اسناد مجازی — فعلی فاعلنه اسناد ایتیوب سبب وزمانی
کبی ملا بسنه نسبت ایلمکدر . جنتمکان فاتح سلطان محمد خان
حضرتلری استانبولی فتح ایتدی جامع ومدرسه لر یاپدی .
دینلورکه استانبولی فتح ایدن عسکر ومدرسه و جامع یاپان
دولکر لردر . فاتح حضرتلری ایسه قوماندان وسبب بولمشددر .

فصل اول

مواص انشا

۱۹ خواص انشا — ایکی نوع اولوب نوع اول خواص
عمومیسه بیاننده درکه : وضوح کلام ، خالصت ، خصوصیت
انسجام کلام ، خواصندن عبارتدر . بونلر فن انشایی تأسیس
و ابداع ایلدیکندن ثابتدر . خواص مذکوره بوجه آتی
تعریف اولنور .

۲۰ وضوح کلام — بیان وافاده اولنه جق ماده مخاطبک

سهولتله اکلایه جنی صورتده بولمسیدر . بوده معانی مهمه ایراندن ، وفهمی تصعب ایدن استعارات استعمالدن و مراتب کلامیه یی تقدیم و تأخیردن . و جمله لری تطویلدن احتراز ایله حاصل اولور .

وضوح کلامه مثال :

« افراد بشره کوره بدنی دائرة انسانیت اولدینی ایچون وقایه لازم ایسه وطنی مرکز مدنیت بولندینی ایچون حمایه الزمدر .

وضوح کلامک معانی مهمه ایرادیه انتقاسنه مثال :

پیام دروغ و هلام بی فروغی سمع رضا برله اصغایورلمدی .
فهمی تصعب و تعقید ایدن استعارات استعمالیه وضوح کلامک منتفی اولدیغنه مثال

جنک آزمایان خجسته مسالك كنزیده روباه فریب احتیاله
سالك اولوب مقدا تصعب اولنان رأی مستقیم اوزره ایکی
شق اولوب فریق دشمن بی توفیق عرق دریاسنه غریق اولدی
سربازان سپاه اول کمر اهلرك آردین آلوب انعكاس کأس
تخیلارین کورمک ایچون نوك سنك جانستان و خدنك مجلايكان
ایله قفالرندن روزنه آجدیلر .

مراتب کلامیه نك تقدیم و تأخیریه وضوح کلامک منتفی اولدیغنه مثال :

بومقدمه دلپسنددن مقصود عبد صداقتمند مجرد تحدیث

نعمت ضمنتند دولت علیه ابد مدتك صداقت واستقامتی شعاری
اولان بنده لری حقنده علی الدوام کرم و عنایت منعمانه لرینک قبل
الوقوع اولدیفنی اعلام وافهام نیتیه امتداد عمر و دولت ،
وازدیاد شان و شکوه سلطنت شهنشاهی ایچون استعجاب دعوات
اجابت آثاره وسیله امنیه سنده اولدیفنی بی شائبه ریب وریا
وبی ملاحظه مأمول و متمننا اولدیفنی جناب دانای سرائر ضماړ
جل شاه حضر تلیزیه معلوم وهویدادر .

۲۱ و صوح کلامک انتفاسی ایکی نوع خطادن منبعث
اولور . بریسی سقامت افکار دن دیکری اداره کلامه عدم
اقتدار دندر . فکرك سقامتی خطاسی یازیه جق شیء اکلايه -
مامقندن ویا ازرا کت ایدیم وکلمات رقیقه قولانهیم هوسنک اساس
ومقصده غلبه سندن ویا افکار عمیقه کوستریم زعم وهوسندن
ویا خود یازیلان شیء هرکس اکلامسون ملاحظه سخیفه سندن
ویا خود عوامه معرفت ابرازی آرزوی خامیله برطاقم تکلفات
زائده الزامندن نشئت ایلر .

اداره کلامه عدم اقتدار ایسه مراتب کلامیه نک قواعد لسانه
توفیقاً اراد وتنظیم ایدلماسندن وقضایای مقالک قیاسات منطقیه
مغایر بولنمسندن وتعبیرات مجازیله لرله قیاتیق افاده لردرج واستعمال
قلنمسندن حاصل اولور .

۲۲ خلاصت کلام که اکا صراحت دخی دینور: طوغری
افاده ایتک یعنی قاعده وتسویه لسانک مساعد اولدیفنی کلمات

وجناس وحسن تعبیرات ایله تبیین مرام ایلمکدر .

۲۳ خالصت کلام — دخی اطراد افاده بی خللدن وقایه

وخطای ترکییدن اجتناب ایله اولور .

اطراد افاده ایسه الفت اولنمیان کلمات اجنبیه بی قوالانمغله وکله لری
معنای موضوعلرینک خلافتی آلمق وایرادی شیوه لسانه مخالف
بولنان الفاظی بریره جمع ایتمکله خلل بولور .

خطای ترکیب دخی قواعد صرفیه ونحویه ده دقتسزلقدن
متولد اولور . خلاصه کلامده خالصت وصراحت بولمق ایچون
جمله لر برطرز مستقیم اوزره تنظیم اولنملی و سلسله افکار بریری
ولی ایدر صورتده نسق واحده ربط ایدملی وهر فقره ماسبقنک
ملایم ونابی بولنمایدیرکه معنای مقصوده استقالده فهمه سهولت
کلسون .

مثال :

مأثر جلادنده فرید اولان شهزاده ییلدیرم بایزیدک بارقه
شمشیر غیرتی دشمن آلایلرینک اثر کثیف تسلطی پاره لیهرک
مظفریتی بزم طرفه تأمین اینلدی .

مؤسسایمیز افسای وجود ایله احیای دولت ایتدیلر
ملیکمزک هر قبضه خاکی بر شهیدک اجزای وجودندن بدل
قالمشدر دینله ییلور . دشمن ایسه بوخیانتله عثمانیلیری داغدار
تأسف ایتمکدن بشقه بر فائده کورده مدی .

۲۴ خصوصیت و مضبوطیت کلام — کلامی کندیی به

مخصوص کلمه لرله افاده ایتمکدر . بویله کلمات خصوصیه ایله افاده اولنان کلام افکاری تمامیه اکلادیر اکر کلمات مسروده نك افکاره دلالتی نقصان اولورسه مرام یارم اکلایشیلور واکر اوکملرک معنای مقصوده اختصاصی اولمزسه افکار هیجده اکلایشیلمز . بویله کلمات مخصوصه یی بولمقده کورینان صعوبت اکثریا کملرک معنایه بربرینه مساوی ظن اولنمسنندن نشئت ایدر . حالبوکه نفس الامرده برلسانده حقیقته مترادف کلمه یوقدر . واقعا السنهده معناری بربرینه بکنزری بکدیکنندن فرق اولمز کبی کورینور وبعضاً احدها اخر یرنده قوللانیلور کملر واردر . انحق بونلر ظن اولندیفی کبی مترادف اولیوب هر برینک کندویه مخصوص مقام ومعناسی واردر . مثلاً [قورقاق ، اوده لک ، اورکک ، مودت ، محبت ، هیج طینمدم ، هیج آلدیرمدم ، هیج قولاق آصدام ، بغض ، صداوت ، حب ، وداد ، خات ، ابتهاج ، سرور ، حبور ، فرح ، طرب ، راح ، نشاط ، شفاعت ، تشفع ، ضراعت ، تضرع ، ابتهاج ، تمنی ، رجا ، نیاز ، استرحام ، استعطاف ، ترجی ، التماس ، امل ، لاغر ، سبیه ، زبون ، جوف ، بطن ، شهد ، عسل ، قلب ، فؤاد ، بال ، قرائت ، تلاوت ، ترتیل ، کبی الفاظ هپ او قیلنددر . منشی اولان ذات معنای مقصوده مناسب ویاقدیشیق آلان الفاظی بولوب مقامنده قوللانیلی ومعنای مطلوبه یاقیشمیان الفاظی مجرد سمع ومشاکله خاطرهمسی ایچون استعمال ایتمالیدر .

بونك ممیزی ایسه حسن طبیعت و آثار ادبایی مطالعه ایله حسن ادابه کسب لیاقتدر .

۲۵ انسجام کلام — سمعه ملایم و خوش کله جك و حسن ترتیبده لطافت و تکلمنده سلاست ، بولنه جق صورتده تناسب کلماته رعایت ایتمهکه انسجام کلام دیرلرکه : انسجام کله ، انسجام جمله ، مطابقت کلام قسملرله حاصل اولور .

۲۶ انسجام کله — کله نی سمعه ملایم کله جك وجهله انتخاب و تنظیم ایتمکدر . بوده حروف ثقیله نی جمع ایتك و یان یانه کتورمکدن وادوانی تکثیردن و عین کله نی تکریردن اجتناب ایله اولور .

۲۷ انسجام جمله — کلماتك انسجامیله برابر تعییرانك حسن ترتیب و انتساقنه منوطدر .

۲۸ مطابقت کلام — صورت خارجیه سنه توفیق و تطبیق و موادك حال و حد طبیعیه سیله تقلیدی دیمکدر . اشته شو انسجام کلام « فصاحت » و مطابقت کلام ایسه « بلاغت » عد اولور . بحثی آشاغیده کله جکدر . « بلاغت عثمانیه » دیرکه : ادیب اولان ذات كرك شاعر و كرك منشی اولسون قیو محیی به بکزر . نصل که قیو محیی حلیه اتدن بر شی یاپه جفی زمان اولا درر و جواهری سچر ز صکره آنلرک مناسبلرینی یان یانه دیزر ایسه ادیب دخی کلمات فصیحیه نی سچر و آنلری یکدیگرندن متنافر اولمیه جق وجهله دیزر . اشته آنك بو ایکی ایشی « فصاحت » دیمکدر .